

quan hi ha frase absoluta; mentre que és l'imp. llatí nu, quan va precisat per un altre complement locatiu, quan Virgili li torna a intimar «vien dietro a me!» (Purg. iv, 137; v, 13).

Com ja explicava allà, en gascò l'aglutinació de INDE s'ha fet també amb un altre imperatiu: tant el de 'venir' com el d' 'anar': aranès *béne* 'vine' (< *ven-ne*) enfront de *bénn* 'vés' (< *vai-ne*), com sigui que ja d'antic el gascò acumulava *ne* molt sovint amb el verb 'anar': «la bie ['camí] hon hom *ne ba* enta Sarniguet», doc. de Bigorra, a. 1293 (*Libre Vert de Benac*, p. 221).

En cat. seguí usant-se ocasionalment aquest *ne* quasi expletiu, d'acompanyament, amb el verb *venir*, en certs textos fins al S. xv: «Tirant, qui stava denant lo porxe, sperant les bèsties quan les hi portarien, sentí tan grans crits que paria que lo cel *ne* degués *venir*» (Ag. III, 95); «la nit *ne ve* o ja-s fa de nit: nox venit», JnEsteve, a. 1472 (*LiEleg.*, k-2-3), si bé així no tan sovint com amb la construcció reflexiva *venir-se'n*, tan freqüent en tota l'E. Mj., que ja hem vist en Muntaner, i retrobaríem en molts altres: «En G. de Muntcada --- pres S'Arboç e barrejà tota la vila, e *venc* a Piera e no la poc pendre --- e feren covinença entre él --- e don P. Ahonés, e entrà-sse'n En G. de Muntcada en Aragó, e *venc-se-n* a Tahust, que tenia don P. Ahonés ---», Jaume I (Ag., 35.7f.).

Es sabut que fins avui l'imperatiu *vine* es pronuncia amb *-e* en valencià i català occidental (com sigui que era sense cap fonament la grafia *vina*, que s'usà en català en el S. xix i principis del nostre), pronúncia general allà, i que ningú pot confondre amb la pron. lleidatana de *-a* com a *-e*, com sigui que aquesta és una *-e* oberta (*ā*): *la dōne*, però *bine* amb tancada; només en alguns pobles de la ribera E. del Segre mitjà (no llunyans ja del límit amb el cat. or.) se sent amb un so *bina/binā* (p. ex. a Serenyana, entre Oliana i Torà, 1957), però altrament hi ha *bine* amb *e* ben tancada fins i tot a l'Urgellet (Paròquia d'Hortó, Gavarra, 1957), i pertot arreu en les comarques de més a l'O. i de més al S. Altrament *vine* és general en tots els parlars catalans moderns, amb l'única excepció que en alguns de balears, tot dient *vine* en general, desplacen l'accent davant el pronom, com ho fan de manera general amb els enclítics, resultant-ne *veni'm*: «don's'm una passa d'avantatja, i *veni'm* darrera» (faula menorquina, Camps Merc., *Folkl.* I, 301).

Poques dades morfològiques (afes que pertany a la gramàtica i no ací), amb detalls encara poc precisats. Sobre l'extensió del participi *vingut* o *vengut*, cf. *LleuresC*, 266, i tindrem en compte que *vengut* ha reculat avui de part de la seva àrea antiga: «un prevere seria are novellament *vengut* de Narbona, lo qual comptava ---», Castelló d'Empúries, a. 1440 (RLR LXV, 86, més cita en vol. II, 857b38, d'interès també per a la qüestió *venir/anar*). El pf. 3 fou en els Ss. XIII-XIV generalment *venc*, si bé hi apareix *vené* com a variant dialectal rara (*LleuresC*, 221, vv. 108, 602, 898) després normalitzada en *vengué*, *vi*; *vinc* era llavors la 1.ª persona del passat (perfet fort): «e jo, can *vinc*, demandé-í / --- / a què cercatz En Cerveri?» (88.9);

en la 3.ª del pf. també *venc* normalment en Desclot, p. ex. *NCl.*, § 95, III; 112.21, 112.25 i passim, cosa que ens fa dubtar d'una recta transmissió en un cas únic de *vèn* (teòricament possible, partint del ll. VENIT), en la p. 112.10.

En l'inf., *venir* ha estat general, si bé modernament ha aparegut una forma vulgar *vindre*: alguns fins i tot en cat. central, més nombrosos en les regions tarragoneses i tortosines, i més que enlloc en el P. Val., on seria general: segons la creença divulgada, però exagerada, car almenys en bona part de la zona Dellà Xúquer reapareix l'ús vulgar de *venir*: així ho sento a gent ben pàgesivola de la vall de Xixona (1963) i EValor-JGiner afirmen que és així com es diu en llurs comarques (1950-55). També reapareix en algunes zones occid. del Princ., i cap al Nord és en la variant sense *d*: «no *bos kál binre*» a l'Alt Isàvena (Calbera, 1957), i fins al NE. de la Conca de Tremp, cosa ben natural allà, on no sols diuen *binre* sinó també *fúyre* (per 'fugir', Rivert, 1957).

Com és natural el màxim dialectalisme en la conjugació és a Ribag., on concretament algunes formes. Molt general el present amb *i* a tot l'Isàvena: a Lasquarri, *binē*, *bins*, *bín*, *bínen* (pers. 1, 2, 3, 6), a Roda també igual el Pres. 2 («*d aón bins*»), però la 1.ª és *jo bingō*; «*lez binen molts* que diuen ---», Güel; i *bin* 'ell ve' a tota la ribera, des de Serraduy fins a Merli («*el bin to loz dias*» etc.); el part., almenys a Lasquarri, és *benit*, més amunt *benitū*, també a baix de tot, Llaguarres, que és el poble més aragonitzant (*ja biēn* 'ja ve' amb diftong). Al capdamunt, però, reapareix el vocalisme *e* del català comú, si bé amb timbre obert i *-n* conservada, «*ára bēn* una ---» Les Paüls, i així continua fins a la partió amb la vall de Benasc: *bēnen* i *tēnen*: dalt a Perafita de Fades (1957).

Entre les accs. limitem-nos a l'ús aff a la idea d' 'esdevenir', que en forma aproximada, almenys, ja té arrels en usos de clàssics del S. xv: «Donques sapiats, per ver, / que les esteles formades, / sobre nós han lur poder: / per ço veurets a vegades / persones de gran sanc nades, / *venir* a vil estament, / e a molt gran honorament / muntar ceyles menyspreades», Turmeda (cobla 71); el punt de partida està aquí, on hi ha en el fons la idea de moviment traslladada a termes ideals; o bé en la locució *venir a menys* 'decaure': «com lo gran Caramany véu la sua gent molt *verir a menys*», JoMartorell (Ag. II, 309); «agueren per determinat que, mentre aquest rey visqués, cavalleria seria sostenguda, e morint ell, cavalleria *vindria a menys*», *Curial*, (122); també en el sentit de 'claudicar, no complir del tot', Muntaner (Casac. VI, 81.1, V. infra sobre *covinença*; o més vagament: «Menys de delit tal bé no-s pot haver / e lo major que-s pot aconseguir / —e res no-l pot per natura *venir*— / cant acordat aquest lo fa saber», Ausiàs Cvi, 25c (mss. EG).

Ara, partint d'això, en les comarques del NE. (Empordà, Gxa., Ross.) el mot ha pres resolament el sentit de 'tornar-se, venir a ser, esdevenir': «lo pi neix y ve molt bell en les muntanyes altes», «lo noguer *ve* en qualsevol terra» en els *Secrets d'Agricultura* del ba-